

ik kan
met het
participatie-
budget meer
maatwerk
bieden

De wereld van de ongekende mogelijkheden

Er komt een nieuwe wet, die regelt dat de budgetten voor reïntegratie, inburgering en volwasseneneducatie worden samengebracht in één participatiebudget. Het participatiebudget geeft Nederlandse gemeenten meer vrijheid in het formuleren van beleid op deze drie gebieden. De wet is ook bedoeld om de administratieve verantwoording te vereenvoudigen. De wet komt er snel aan, en gemeenten willen dan ook weten wat van ze wordt verwacht. In een eerste regionale bijeenkomst van een reeks van zeven kwamen gemeenteambtenaren uit de provincie Noord-Brabant naar de openbare bibliotheek in Eindhoven om hun zorgen, verwachtingen en praktijkervaring met elkaar te delen. Wie van scrabbelen houdt, kwam er goed aan zijn trekken met woorden als 'outputverdeelmaatstaven' en het 'participatiebudgetproductenboek'.

Het kabinet-Balkenende IV wil de verschillende budgetten voor reïntegratie, inburgering en volwasseneneducatie samenbrengen in één budget, het zogeheten participatiebudget. De wet waarin dit participatiebudget is geregeld, zal, als het goed is, in november 2008 door het parlement worden bekrachtigd. Op 1 januari 2009 treedt het participatiebudget dan in werking. In de media doet de nieuwe wet waarschijnlijk weinig stof opwaaien. Toch houdt het participatiebudget een omvangrijke herstructurering in; gemeenten krijgen veel meer mogelijkheden om te bepalen waaraan zij op het gebied van arbeidsparticipatie, inburgering en volwassenenonderwijs hun geld uitgeven. Maar wat betekent dit precies voor de gemeenten? In hoeverre zijn zij voorbereid op de invoering van de nieuwe wet? En hoe gaan zij het participatiebudget lokaal vormgeven?

Eindhoven is een van de drieëntwintig gemeenten die meedoen aan het voorbereidingstraject naar het participatiebudget. Martijntje Brink is projectleider in Eindhoven. Zij is ook de gastvrouw van de eerste uit de serie van zeven regionale bijeenkomsten. Aan de bijeenkomst nemen gemeenteambtenaren deel die vanuit hun beleidsterrein betrokken zullen zijn bij de realisatie van het participatiebudget in hun gemeente. Het doel van de bijeenkomst is om te leren van de ervaringen van de proefgemeente Eindhoven, om informatie uit te wisselen en om vragen te stellen aan ambtenaren van de betrokken ministeries.

Martijntje Brink behoort tot de avant-garde van het participatiebudget, maar dat wil niet zeggen dat haar gemeente nu al klaar is. Ook voor een proefgemeente als Eindhoven is 1 januari 2009 nog steeds kort dag.

Ze geeft haar toehoorders daarom een duidelijke waarschuwing: “De tijd haalt je in. Het lijkt misschien eenvoudig, maar jullie zullen zelf merken hoe moeilijk het is om alleen al de drie verschillende afdelingen bij elkaar te brengen. Zij spreken verschillende talen en sommige afdelingen hebben traditioneel nooit contact met elkaar gehad. Voordat je het weet, ben je een half jaar verder.”

Deelnemers aan de regionale bijeenkomst in Eindhoven bespreken wat de invoering van het participatiebudget betekent voor hun gemeente.

Het grote verslaapeffect

Brink noemt het “het grote verslaapeffect”. “Als je je verslapen hebt, komt het met de rest van de dag zelden goed”, zo legt ze uit. “Die datum van 1 januari gaan we dan ook niet halen. Maar dat ontslaat ons niet van de verplichting om actie te ondernemen.” Brink geeft een aantal tips en wenken. Ze benadrukt daarbij vooral de weerbarstigheid van de ambtelijke praktijk. “Er zijn veel verschillende belangen en er zijn verschillende snelheden. Zorg ervoor dat je elkaar blijft treffen vanuit de inhoud.”

Als eerste stap raadt Brink aan om een gemeentelijke visie op participatie te ontwikkelen. Ze noemt het participatiebudget in dit verband “een wereld van ongekende mogelijkheden”. Brink: “Zoek vooral de rek op wanneer je gaat vaststellen wat een participatievoorziening is. De som van de drie verschillende thema’s is veel groter dan de drie thema’s los van elkaar.”

Brink merkt op dat het participatiebudget ook dwingt tot regionale samenwerking, omdat bepaalde voorzieningen, al dan niet bedoeld, aantrekkingskracht kunnen uitoefenen op inwoners van naburige gemeenten. Ook zullen voorzieningen uit het participatiebudget goed moeten worden afgestemd op voorzieningen uit de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Wet sociale werkvoorziening.

Vraag het de stropdassen

Er is een verschil in dresscode tussen rijksambtenaren en gemeenteambtenaren. En het is een rijksambtenaar die het opmerkt. Johan Helderman is van het ministerie van SZW (Directie Werk en Bijstand). Hij stelt vast dat alleen de mannen van het ministerie een stropdas om hebben. “Dat is handig”, zegt Helderman, “want zo weet je precies op wie je moet afstappen als je meer wilt weten over het participatiebudget. Dus: vraag het de stropdassen!”

Er blijkt inderdaad nog veel onduidelijkheid te bestaan over de nieuwe wet. En lang niet iedereen overziet de consequenties van het participatiebudget voor het werk van zijn of haar afdeling. Helderman doet een poging om de ergste zorgen weg te nemen. Hij geeft een presentatie waarin hij uitgebreid ingaat op de achtergronden en de bestedingsmogelijkheden van het participatiebudget. De belangrijkste boodschap is dat er straks één budget is en één verantwoording. Helderman: “U bepaalt straks welke participatievoorziening u een effectieve besteding vindt.” Volgens Helderman krijgen de gemeenten dus meer vrijheid. Er zijn echter wel prikkels ingebouwd om op alle beleidsterreinen actief te blijven.

Johan Helderman (SZW) en Martijntje Brink (Gemeente Eindhoven) tijdens een workshop.

Helderman benadrukt dat de gemeente zelf het tempo bepaalt waarin ze het participatiebudget wil vormgeven. Het feit dat gemeenten straks één ongedeeld budget krijgen, betekent echter wel dat gemeenten op korte termijn moeten bedenken hoe zij dat budget binnen hun eigen organisatie willen verdelen en hoe zij zich voor de rechtmatige besteding ervan kunnen verantwoorden.

Anton Revenboer is hoofd van het Projectbureau Voorbereidingstrajecten Participatiebudget, dat onder meer een groep van drieëntwintig gemeenten begeleidt bij de invoering van de nieuwe wet. Hij zegt dat andere gemeenten veel kunnen leren van de best practices die zijn ontstaan in deze groep proefgemeenten.

De voornaamste conclusie van de dag is dat er grote behoefte is aan informatie. Er bestaan sterke lokale verschillen. De ene gemeente is verder dan de andere. Het werk is nergens op precies dezelfde wijze georganiseerd. Men hoopt vooral meer te kunnen leren van de ervaringen van de verschillende proefgemeenten. Dat zal ook gebeuren. De komende maand volgen nog zes van dit soort bijeenkomsten. Die zullen nieuwe informatiestromen opleveren. Ook is er veel informatie beschikbaar in het publieke domein, via websites en handreikingen van het ministerie. Bijvoorbeeld via www.gemeenteloket.szw.nl